

Lassus, Manchicourt, Praetorius, Palestrina

Polyfonie van de
Noordelijke
Nederlanden

Cappella Gabrieli

Dirigent
Maarten Michielsen

20 november 2022 15.00 uur
Eendrachtskapel
Rotterdam

Programma

Roland de Lassus (1532-1594)

Pater noster

Pierre de Manchicourt (1510-1564)

Missa Cuidez vous que Dieu nous faille

Kyrie

Gloria

Hieronymus Praetorius (1560-1629)

Fuit homo

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)

Tu es Petrus

Roland de Lassus (1532-1594)

Hieremiae Prophetae Lamentationes

Toelichting op het programma

Waar het vorige programma van Cappella Gabrieli voornamelijk aan één componist gewijd was, met de prachtige en monumentale Missa pro Defunctis van Jean Richafort, proberen we nu een lijn door de polyfone kunst van de Noordelijke Nederlanden te laten horen: van klassieke Vlaamse polyfonie tot vroege barok.

Pierre de Manchicourt (1510-1564)

We beginnen bij Manchicourt. Hij werkte o.a. in Tours en Tournay, alvorens de leiding te krijgen van de Vlaamse Kapel van Philips II in Madrid in 1559. We horen lang uitgesponnen, eindeloos lijkende melodieën in een zeer dicht weefsel waarin de tekst bijna verloren gaat. Het is, als je deze muziek hoort, niet onbegrijpelijk dat er tijdens het concilie van Trente gevraagd werd om een manier van componeren die de tekst beter deed uitkomen. Maar prachtig is het wel.

Roland de Lassus (1532-1594)

De stijl van Lassus is altijd veel opener geweest. Bij hem speelt sonoriteit een grote rol. Zijn ensemble in München, waar hij het grootste gedeelte van zijn leven gewerkt heeft, kende naast de ruime zangersbezetting een rijke schakering aan instrumenten van alle denominaties: strijkers, koperblazers, houtblazers, toetsinstrumenten. De klank moet overweldigend geweest zijn, diep en breed. Overigens niet altijd: de Lamentaties (voor de Goede Week) zijn zeer transparant en bescheiden van opzet. Contemplatie is hier duidelijk het beoogde effect.

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)

Tot slot Tu es Petrus. Als er één stuk is dat de overgang van klassieke polyfonie naar de nieuwe stijl, de barok, laat zien, dan is het wel dit stuk met zijn prachtig door elkaar gevlochten lijnen, die desalniettemin horig zijn aan retorische principes. Zo vanzelfsprekend als deze op het eerste gezicht moeilijk te combineren uitgangspunten hier verenigd worden, zie (en hoor) je maar zelden. Helaas wordt meestal gekozen voor een geëxalteerde uitvoeringswijze, terwijl het toch echt de woorden zijn van een tamelijk intiem en persoonlijk gesprek tussen Jezus en Petrus. Cappella Gabrieli gaat proberen dat anders te doen.

Roland de Lassus

Pater Noster

Pater noster, qui es in cœlis
sanctificetur nomen tuum.
Adveniat regnum tuum,
fiat voluntas tua sicut in cœlo
et in terra.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie et dimitte
nobis debita nostra,
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.
Et ne nos inducas in temptationem,
sed libera nos a malo.

Onze vader, die in de hemel bent,
geheiligd zij uw naam.
Moge uw koninkrijk komen,
uw wil geschiede zoals in de hemel
ook op aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals wij ook onze schuldenaren vergeven.
En breng ons niet in verleiding,
maar verlos ons van het kwade.

Pierre de Manchicourt

Kyrie

Kyrie eleison,
Christe eleison,
Kyrie eleison.

Heer, ontferm je over ons,
Christus, ontferm je over ons,
Heer, ontferm je over ons.

Gloria

Gloria in excelsis Deo
Et in terra pax hominibus
bonæ voluntatis.
Laudamus te
benedicimus te, adoramus te
glorificamus te, gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex cælestis,
Deus Pater omnipotens,
Domine, Fili unigenite, Jesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus Altissimus, Jesu Christe,
cum sancto Spiritu
in gloria Dei Patris.
Amen.

Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde aan de mensen
die hij liefheeft.
Wij loven je,
wij prijzen en aanbidden je,
wij verheerlijken je en zeggen je dank
voor je grote heerlijkheid.
Heer God, Hemelse Koning,
God, almachtige Vader,
Heer, eniggeboren zoon, Jezus Christus,
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader,
jij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm je over ons.
Jij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed.
Jij die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm je over ons.
Want jij alleen bent heilig,
jij alleen de Heer,
jij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus,
met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Hieronymus Praetorius

Fuit homo

Fuit homo missus a Deo,
cui nomen erat Joannes.
Hic venit in testimonium,
ut testimonium perhiberet de lumine
et parare Domino
plebem perfectam.

Er was een man, door God gezonden,
wiens naam Johannes luidde.
Deze kwam als getuige,
om getuigenis af te leggen over het licht
en om voor de Heer
een volmaakt volk voor te bereiden.

Giovanni Pierluigi da Palestrina

Tu es Petrus

Tu es Petrus, et super hanc petram
ædificabo ecclesiam meam
et portæ inferi
non prævalebunt adversus eam
et tibi dabo claves regni cœlorum.

Quodcumque ligaveris super terram,
erit ligatum et in cœlis;
et quodcumque solveris super terram
erit solutum et in cœlis;
et tibi dabo claves regni cœlorum.

Jij bent Petrus, en op deze rots
zal ik mijn kerk bouwen
en de poorten van de onderwereld
zullen haar niet kunnen overweldigen
en ik zal je de sleutels van het hemelrijk geven.

Wat je op aarde bindend zult verklaren,
zal ook in de hemel bindend zijn;
en wat je op aarde zult ontbinden,
zal ook in de hemel ontbonden zijn;
en ik zal je de sleutels van het hemelrijk geven.

Vertaling: Anton Hendriks, Hanneke Pot, Ben Terstegge

Roland de Lassus

Hieremiæ Prophetæ Lamentationes

Lamentatio prima

Incipit Lamentatio Hieremiæ prophetæ.

Eerste klaagzang

Hier beginnen de klaagliederen van de profeet Jeremia

ALEPH

Quomodo sedet sola,
civitas plena populo!
Facta est quasi vidua,
domina gentium.
Princeps provinciarum
facta est sub tributo.

ALEPH

Ach, hoe eenzaam zit zij neer,
de stad vol mensen!
Als een weduwe is ze geworden,
de heerseres van de volken.
De vorstin van de gewesten
is schatplichtig geworden.

BETH

Plorans ploravit in nocte,
et lacrimæ ejus in maxillis ejus.
Non est qui consoletur eam,
ex omnibus caris ejus;
omnes amici ejus spreverunt eam,
et facti sunt ei inimici.

BETH

Onophoudelijk heeft zij 's nachts geweend,
en tranen stroomden over haar wangen.
Er is niemand die haar troost
van al haar geliefden;
al haar vrienden hebben haar afgewezen,
en zijn vijanden geworden.

GHIMEL

Migravit Judas
propter afflictionem et multitudinem servitutis.
Habitavit inter gentes,
nec invenit requiem.
Omnes persecutores ejus
apprehenderunt eam inter angustias.

Hierusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

Lamentatio secunda

ZAIN

Recordata est Hierusalem dierum afflictionis suæ et
prævaricationis
omnium desiderabilium suorum
quæ habuerat a diebus antiquis
cum caderet populus ejus in manu hostile
et non esset auxiliator.
Viderunt eam hostes
et deriserunt sabbata ejus.

HETH

Peccatum peccavit Hierusalem,
propterea instabilis facta est.
Omnes qui glorificabant eam spreverunt illam
quia viderunt ignominiam ejus.
Ipsa autem gemens et conversa retrorsum.

TETH

Sordes ejus in pedibus ejus;
nec recordata est finis sui.
Deposita est vehementer;
non habens consolatorem.
Vide Domine afflictionem meam,
quoniam erectus est inimicus.

Hierusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

GHIMEL

De stam van Juda is weggetrokken
vanwege de ellende en de vele slavenarbeid.
Hij heeft gewoond tussen de heidenvolken,
maar heeft geen rust gevonden.
Al zijn belagers
hebben hem in het nauw gedreven.

Jeruzalem, keer terug tot de Heer uw God.

Tweede klaagzang

ZAIN

Jerusalem denkt in de dagen van ellende en
ontberingen
aan al haar kostbaarheden
die zij eertijds bezat,
toen haar volk in vijandige handen viel
en niemand haar kwam helpen.
De vijanden zagen haar
en lachten om haar ondergang.

HETH

Jeruzalem heeft zwaar gezondigd,
daarom is ze wankel geworden.
Allen die haar verheerlijkten, hebben haar veracht
omdat zij haar eerloosheid gezien hebben.
Zij daarentegen zucht en keert zich af.

TETH

Vuil kleeft aan haar voeten;
toch was zij zich haar einde niet bewust.
Diep gezonken is zij;
er is niemand meer die haar troost.
Zie, Heer, mijn ellende,
want de vijand is opgestaan.

Jeruzalem, keer terug tot de Heer uw God.

Lamentatio tertia

LAMED

O vos omnes qui transitis per viam,
attendite, et videte si est dolor
sicut dolor meus.

Quoniam vindemiavit me,
ut locutus est Dominus,
in die iræ furoris sui.

MEM

De excelso misit ignem
in ossibus meis et erudivit me.
Expandit rete pedibus meis;
convertit me retrorsum.

Posuit me desolatam tota die,
maerore confectam.

NUN

Vigilavit jugum iniquitatum mearum;
in manu ejus convolutæ sunt
et impositæ collo meo.
Infirmata est virtus mea;
dedit me Dominus in manu de qua
non potero surgere.

Hierusalem, convertere ad Dominum Deum tuum.

Derde klaagzang

LAMED

O, gij allen die voorbijgaat over de weg,
sta even stil en zie of er leed is
vergelijkbaar met mijn leed.
Want de Heer heeft mij dit aangedaan,
zoals hij dit heeft uitgesproken
op de dag van zijn brandende toorn.

MEM

Vanuit de hoogte heeft hij vuur gezonden
tot in mijn gebeente en heeft het mij doen voelen.
Hij heeft een net voor mijn voeten gespannen
en mij doen terugdeinzen.
Hij heeft mij alle dagen in eenzaamheid gestort,
verteerd door neerslachtingheid.

NUN

Hij heeft een juk van mijn zonden gemaakt;
het is door zijn hand samengevlochten
en om mijn hals gedaan.
Mijn kracht is verzwakt;
de Heer heeft mij in handen gegeven van hen
tegen wie ik niet kan opstaan.

Jeruzalem, keer terug tot de Heer uw God.

Vertaling: Anton Hendriks, Hanneke Pot, Ben Terstegge

Cappella Gabrieli

Sopranen

Hannelore Götz
Marion Koornneef
Hanneke Pot
Wilma Stolk
Elisabeth Zwaan-Thomsen

Alten

Marianne van den Beukel
Judith van der Ree

Tenoren

Cees Meijer
Ben Terstegge

Baritons

Peter Hilton
Paul Jennen
Koen van Lee

Bassen

Bert Arends
Ingo Homberger
Kees Zwaan

Dirigent

Maarten Michielsen

Dirigent: Maarten Michielsen

Maarten Michielsen (1957) studeerde schoolmuziek en koordirectie aan de conservatoria van Tilburg en Den Haag en dirigeerde onder meer Lingua Musica, het Leidse Arnold Schönberg-ensemble en het Toonkunstkoor Dordrecht. Ook was hij artistiek leider van Cappella Palestrina, een ensemble van professionele zangers. Cappella Palestrina bracht twee cd's uit.

Over Cappella Gabrieli

In 1986 werd de Stichting Koorprojecten Rotterdam (SKPR) opgericht. Het idee om koormuziek in een paar maanden in te studeren en uit te voeren met een groep zangers die steeds opnieuw werd samengesteld, was toen nog niet wijdverbreid; het Rotterdamse projectkoor was een van de eerste in Nederland. De Rotterdamse koorprojecten leverden vier cd's op, met onder meer muziek van Palestrina, Purcell (Dido and Aeneas) en de familie Bach. De koorprojecten vierden hun tienjarig bestaan met een mis en de Mariavespers van Monteverdi en met Jephthe van Carissimi.

Maarten Michielsen nodigde regelmatig specialisten uit die zijn koor verder konden brengen. Marius van Altena, Uwe Gronostay, Andrew Parrott, David Wulstan, Frans Moonen, Harry van der Kamp, Jan Bogaarts en Andrew Hallock werkten niet alleen met veel kennis van zaken, maar ook met groot enthousiasme met het koor.

Na 13 jaar groeide bij de kern van het koor de behoefte om op regelmatige basis te werken aan een gemeenschappelijke klank en een veeleisend repertoire. Om die reden is Cappella Gabrieli opgezet: een wekelijks repeterend koor met ervaren zangers dat wordt uitgebreid als de muziek erom vraagt. In 2000 gaf het koor zijn eerste concert onder de nieuwe naam. Daarna volgden programma's met veel polyfone muziek uit renaissance en barok, maar ook met 20ste-eeuwse stukken. Cappella Gabrieli zong onder meer werk van Palestrina (Canticum Canticorum), Heinrich Schütz (Musikalische Exequien), Johann Sebastian Bach (Hohe Messe, vierde Lutherse mis, Magnificat), cantates (Buxtehude, Bach, Telemann), Gesualdo en Lassus (Lagrime di San Pietro), maar ook ouder (Machaut) en moderner werk (Distler, Britten, Schönberg, Hindemith, Stravinsky).

In 2005 werden oude en nieuwe muziek zelfs versmolten toen Cappella Gabrieli bij het Internationaal Korenfestival Arnhem de voltooiden Cantiones Sacrae van Don Carlo Gesualdo da Venosa in première bracht. Van de motetten, gedrukt in 1603, zijn twee partijboeken verloren gegaan: de tweede sopraan en de bas. In opdracht van Cappella Gabrieli completeerden drie Nederlandse componisten de ontbrekende stemmen: Henri Broeren, Theo Verbey en Joop Voorn.

Sindsdien componeerde Joop Voorn diverse werken speciaal voor Cappella Gabrieli, die het koor altijd met groot genoegen ten gehore brengt. Zo schreef hij bij-

voorbeeld het wereldlijke requiem Schweigsamer Tod, een lange muzikale overdenking van de dood op schitterende Duitse poëzie (Rilke, Hölderlin, Heine, Hesse). In november 2016 bracht Cappella Gabrieli drie prachtige Petrarca-madrigalen van hem in première.

In mei 2017 heeft Cappella Gabrieli zijn 30ste seizoen gevierd met de Mariavespers van Monteverdi.

Volgende en laatste concert: maart 2023

Ons volgende concert is in het weekend van 18 en 19 maart 2023. Het wordt ons laatste optreden.

37 jaar lang heeft onze dirigent Maarten Michielsen zich met veel toewijding en enthousiasme ingezet voor unieke interpretaties van prachtige muziek. Vaak koos hij voor zelden uitgevoerd werk. Altijd was de tekst van de composities leidend voor de uitvoering. En, minstens zo belangrijk: hij leerde ons te zingen op ons gehoor: reageren op wat je in de andere partijen hoort gebeuren. Of dit het koor bijzonder maakt moet u, ons publiek, maar beoordelen: wij, de leden van Cappella Gabrieli, hebben daar altijd veel plezier aan beleefd.

We vieren ons afscheid met een optreden waarin ook oud-leden van Cappella Gabrieli acte de présence zullen geven. Meer informatie vindt u te zijner tijd op onze website.

Orgeltje huren?

Cappella Gabrieli is de trotse bezitter van een kistorgeltje met unieke kwaliteiten. Het instrument is door orgelbouwer Henk Klop in Garderen speciaal ontworpen en gebouwd voor renaissance- en barokmuziek. Het is te huur. Neem daarvoor contact op met Maarten Michielsen (06-14487661).

Met dank aan:

GILLES HONDIUS FOUNDATION

STICHTING
Marguérite
Antoinette
ROTTERDAM

www.cappellagabrieli.nl; info@cappellagabrieli.nl

